یادداشت

ارزیابی عملکرد معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم

دکتر فرداد شیرازی*

● برگزاری اجلاس ۵۳ معاونین پژوهش و فناوری دانشگاه‌ها در آخر اردیبهشت امسال فرصت مناسبی را برای بررسی عملکرد حوزه پژوهش و فناوری وزارت علوم و ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های آنان فراهم کرد.

بررسی گزارش عملکرد و طرح‌های آتی مدیران این حوزه نشان می‌دهد که تلاش‌ها و اقدامات مختلفی در این حوزه انجام شده یا قرار است انجام شود ولی گزارشی از میزان بازدهی این طرح‌ها و اثربخشی آنها در حل مشکلات ملموس جامعه ارائه نشد. دقت و توجه به ماهیت برنامه‌های ارائه‌شده نشان می‌دهد که متأسفانه مسئولان این حوزه درک عمیق و صحیحی از مأموریت و نقش حوزه پژوهش و فناوری وزارت علوم در شرایط فعلی و متناسب با نیازهای ضروری کشور ندارند و کارها و برنامه‌های مطرح‌شده را می‌توان به‌عنوان ابتدایی‌ترین و ساده‌ترین وظایف این حوزه قلمداد کرد. بررسی گزارش عملکرد نشان می‌دهد نقش اصلی حوزه معاونت که همانا طراحی و سیاست‌گذاری برنامه‌های نوآورانه و ابتکاری برای کمک به رونق‌بخشی و تشویق الگوی پژوهش و فناوری در سازمان‌ها و شرکت‌ها از طریق همکاری با دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان برای مقابله زیربنایی با تحریم‌های ظالمانه از یک طرف و رفع نیازهای ضروری و حیاتی کشور بوده، فراموش شده و وظیفه اصلی معاونت به‌عنوان یک صندوق مالی رابط بین دولت و دانشگاه‌ها تصور شده که لازم است هرساله بودجه پژوهشی و فناوری را از دولت گرفته و از طریق برنامه گرنت بین دانشگاه‌ها تقسیم کند.

مطلب اصلی و مهم که در گزارش مسئولان مشاهده شده، ایجاد انواع و اقسام گرنت‌های عجیب و غریب بوده که بعضی از آنها عبارت است از گرنت ستاپ، گرنت تجهیزات، گرنت جوانه، گرنت شکوفایی، گرنت رشد و گرنت فناوری. متأسفانه در گزارش‌های مطرح‌شده از برنامه‌های اساسی برای تحریک تقاضای پژوهشی در سازمان‌ها و شرکت‌ها از طریق اعتمادسازی آنها به دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان و همچنین مأموریت‌گرایی و هدفمندسازی فعالیت‌های پژوهشی و فناوری در دانشگاه‌ها و پارک‌ها متناسب با نیازهای تخصصی متنوع بخش‌های صنعتی، کشاورزی و خدمات در کشور که شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه را تحت تأثیر قرار داده، خبری نبوده و بیشتر بحث عرضه انواع گرنت مطرح بود. به‌نظر می‌رسد وزارت علوم، وظیفه تشویق و تحریک تقاضای پژوهش و فناوری از طریق نیازسنجی در سطح کلان دستگاه‌ها و شرکت‌ها و همچنین مأموریت‌گرایی هدفمند دانشگاه‌ها را رها کرده و آنها را در سطح خرد به دانشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری سپرده و وظیفه اصلی خود را تقسیم بودجه پژوهشی و گرنت بین دانشگاه‌ها می‌داند.

گرنت اعتبار و بودجه‌ای است که به افراد یا مؤسسات علمی به ازای برنامه و ایده مبتکرانه جهت برطرف‌کردن یک نیاز یا رسیدن به یک هدف خاص داده می‌شود.

ادامه در صفحه ۱۳

نقض حریم از سوی حریم‌بانان

گوش ژئوپارک زیر تیغ پرورش میگو است

عکس: مصطفی چشم‌براه، ایسنا

نصیر عالیخانی: ژئوپارک جهانی قشم به‌عنوان تنها ژئوپارک خاورمیانه و شاخ آفریقا هم‌اکنون زیر تیغ سرمایه‌دارانی است که کمر به حذف ژئوپارک و صدمه به حریم شماره ۱۷۱ میراث طبیعی ملی بسته‌اند. حدود پنج ماه از آغاز عملیات اجرائی احداث سایت پرورش میگو در نزدیکی روستای «کانی» در جزیره قشم می‌گذرد؛ روستایی در غرب جزیره و در نزدیکی غار نمکدان.

با صدور و تأیید مجوز ازسوی شیلات، جهاد کشاورزی، میراث فرهنگی و همراهی چند نفر از مسئولان استان، پروژه واگذاری هزار و ۲۰۰ هکتار از اراضی نزدیک به غار نمکدان قشم کلید خورد؛ دقیقا همان‌جایی که شبکه جهانی ژئوپارک‌ها، سال ۱۳۹۴ یکی از دلایل حذف ژئوپارک قشم را احداث مسیر دسترسی برای خود غار نمکدان اعلام کرد که با دریافت کارت زرد دوم، از شبکه جهانی ژئوپارک‌ها اخراج شد.

با تلاش‌های بسیار و تغییرات مدیریتی و اجرائی و صرف وقت و هزینه بسیار این اثر طبیعی- ملی و ژئوپارکی در سال ۱۳۹۶ و با موافقت یونسکو در زمره ژئوپارک‌های جهان قرار گرفت.

اداره کل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم و مدیریت ژئوپارک قشم به‌عنوان مسئولان اصلی حفاظت و به‌عنوان پیشنهاددهنده و مجری پروژه ژئوپارک قشم، تمامی مسئولیت حفظ و حراست از این عرصه را بر عهده دارند.

وزارت میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری اختیارات خود را در جزایر قشم و هنگام به سازمان منطقه آزاد قشم واگذار کرده و بدیهی است اختیار تام درباره مخالفت با واگذاری اراضی در محدوده‌های میراثی با اداره کل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم است.

از سویی، محدوده مورد مناقشه در محدوده اثر طبیعی و ملی به شماره ۱۷۱ در فهرست آثار طبیعی ملی کشور به ثبت رسیده است. اینکه مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری هرمزگان به چه علت با درخواست زمین ازسوی شیلات هرمزگان در محدوده اثر طبیعی ملی و همچنین ژئوپارک جهانی جزیره قشم که طبق ماده ۲۷ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد به این سازمان واگذار شده است، موافقت کرده خود جای سؤال است که لزوم پیگیری دستگاه‌های نظارتی، امنیتی و قضائی را در این زمینه می‌طلبد.

پس از ایرادهای قانونی و ورود مدعی‌العموم به قضیه واگذاری سایت پرورش میگو در نزدیکی آثار تاریخی و ملی و محدوده ژئوپارک قشم، روند کار متوقف شد، اما شیوع بیماری کرونا، صدای بولدوزرها را در سکوت خبری قشم دوباره طنین‌انداز کرد؛ صدایی که گرد مرگ بر پیکره این آثار طبیعی پاشیده است.

سرپرست میراث فرهنگی صنایع‌دستی و گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم گفت: در موضوع ژئوپارک و حوضچه‌های پرورش میگو، نکاتی بسیار روشن وجود دارد، اما متأسفانه برخی‌ها به دلایلی خود را به خواب زده‌اند.

علیرضا امری‌کاظمی با اشاره به حریم ۳۰۰ کیلومتر مربعی اثر ۱۷۱ میراث طبیعی و ملی که ثبت ملی شده است، گفت: محدوده این حریم در سال ۱۳۹۱ تعریف شده و تمامی ضوابط، حرائم و قوانین این‌گونه آثار مشخص است و به تمام دستگاه‌های اجرائی استان ابلاغ رسمی شده است.

او در پاسخ به این پرسش که چرا سازمان منطقه آزاد قشم، پاسخ نامه‌نگاری‌های اداره کل میراث استان هرمزگان درباره اعلام حرائم ژئوسایت‌ها را نمی‌دهد، ادامه داد: حرائم ژئوپارک در اختیار وزارت میراث فرهنگی، دستگاه‌های نظارتی، قضائی و یونسکو قرار داده شده است و اداره کل میراث استان در جایگاهی نیست که تقاضای مستندات ژئوپارک را داشته باشد چون این مقوله در حدود اختیارات و وظایف این دستگاه نیست و این امر در پاسخ مکاتبات به ایشان اعلام شده است. این اداره کل باید پیگیر حریم نقض‌شده در حدود اختیارات خود باشد (اثر طبیعی ملی ۱۷۱) و نه حریم‌هایی که ارتباطی به حوزه کاری‌شان ندارد.

امری‌کاظمی ادامه داد: پس از محرزشدن نقض حریم اثر ۱۷۱ اداره کل حقوقی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی در نامه‌ای خطاب به اداره کل میراث فرهنگی هرمزگان دستور پیگیری برای توقف آنی اجرای عملیات ایجاد حوضچه میگو این اثر طبیعی ملی را داده است، اما به دلایل نامعلومی برخی مدیران از اجرای قوانین و دستورالعمل‌ها استنکاف می‌کنند.

او تصریح کرد: در جلسه تخصصی کمیته ثبت و حریم میراث موضوع تخلف در واگذاری مزارع پرورش میگو در حریم و محدوده اثر ملی تأیید و صورت‌جلسه شد که نقض حریم صورت گرفته و پروژه باید متوقف شود.

امری‌کاظمی اظهار کرد: جای سؤال است وقتی یک اداره کل نه اختیاری در منطقه‌ای دارد و نه از حرائم ملی و طبیعی و ژئوپارکی آن منطقه اطلاعاتی دارد، چرا با درخواست واگذاری زمین برای پرورش میگو موافقت کرده است؟

او در ادامه بیان کرد: مدیرکل شیلات، رئیس امور اراضی، نماینده وزارت جهاد کشاورزی و مدیرکل میراث فرهنگی استان هرمزگان، صورت‌جلسه تأیید نقض حریم آثار طبیعی و ملی در محدوده ژئوپارک را در جلسه معاونت وزارت میراث تأیید و امضا کرده‌اند.

او تصریح کرد: تمامی حرائم و محدوده‌های آن، به دادستانی قشم، نهادهای قضائی، وزارت میراث فرهنگی، سازمان زمین‌شناسی و سازمان جهانی یونسکو ارسال شده و بر هیچ‌کسی پوشیده نیست که ثبت هر اثر در مقیاس کوچک هم نیاز به تعیین حریم دارد، چه برسد به اینکه در این درجه اهمیت در مقیاس جهانی یک کشور بخواهد ژئوپارکی را به ثبت برساند.

امری‌کاظمی در پاسخ به این پرسش که آیا سازمان منطقه آزاد قشم، قصد لغو مجوز پرورش میگو در این منطقه و فروش زمین ازسوی خودش به سرمایه‌گذاران را دارد، گفت: پیش از این تقاضاهای مختلفی، به‌ویژه در زمینه پرورش میگو در این منطقه ازسوی سازمان منطقه آزاد قشم به اداره کل میراث فرهنگی سازمان منطقه آزاد قشم و مدیریت ژئوپارک واصل شده بود که همگی به‌دلیل تداخل با حریم ژئوپارک و میراث طبیعی ملی مورد مخالفت این مدیریت‌ها قرار گرفته‌اند و پاسخ منفی به استعلام داده شد و سازمان نیز در همین راستا هیچ واگذاری‌ای در این مناطق انجام نداده و نخواهد داد.

او اعلام کرد: سازمان منطقه آزاد قشم باوجود اینکه یک سازمان هزینه‌فایده است، برای تأمین مخارج خود، آثار تاریخی و طبیعی را برای تأمین مصارف مالی هزینه نکرده و در صورتی هم که زمینی برخلاف ضوابط میراث طبیعی و تاریخی واگذار شود قراردادهای مربوطه را منقضی خواهد کرد.

او گفت: در موضوع حوضچه‌های پرورش میگو در غرب جزیره قشم، هر دو حریم ۱۷۱ میراث طبیعی و ملی و حریم ژئوپارک جهانی قشم نقض شده است.

امری‌کاظمی بیان کرد: سازمان منطقه آزاد قشم اعلام آمادگی کرده که زمین معوض به سرمایه‌گذاران بدهد تا سرمایه‌گذار نیز متضرر نشود؛ اما تاکنون استقبالی از این طرح نشده است.

او هشدار داد: در صورت متوقف‌نشدن پروژه پرورش میگو در محدوده ژئوپارک قشم، احتمال خروج تنها ژئوپارک کشور از یونسکو جدی است.

امری‌کاظمی تصریح کرد: درصورتی‌که این اتفاق بیفتد، خسارت زیادی متوجه وجهه بین‌المللی کشور، مردم محلی قشم، گردشگری جزیره و آثار طبیعی و زمین‌شناختی قشم می‌شود و همه مسئولانی که از اجرای این پروژه حمایت کرده‌اند، باید پاسخ‌گو باشند.

«دریانورد»، یکی از اهالی روستای کانی، گفت: متأسفانه روند فعالیت پروژه پرورش میگو دوباره ادامه پیدا کرده و بولدوزرها به جان دشت و بیابان و کوه‌های قشم افتاده‌اند.

او ادامه داد: من به نمایندگی از مخالفان اجرای این پروژه اعلام می‌کنم که نباید اشتغال را فدای برهم‌خوردن نظم طبیعی و میراث طبیعی کنیم.

دریانورد تصریح کرد: این پروژه را می‌توان در جای دیگری اجرائی کرد؛ همان‌گونه که مزارع مختلف پرورش میگو در قشم در حال فعالیت‌اند.

او گفت: ادامه این وضعیت برخلاف مصالح ملی و میراث طبیعی کشور است و گردشگری طبیعی در قشم را که مورد اقبال بسیاری از توریست‌ها از جای جای جهان است، مورد هجمه‌ای قرار خواهد داد که آیندگان از آن با نگاه تحقیر یاد خواهند کرد.

او ادامه داد: محل چرای دام‌های روستاها در حال تخریب است و این موضوع دام‌پروری روستایی را با مشکل جدی مواجه کرده است.

دریانورد همچنین از تخریب مسیر باران و مسیل‌ها گفت و اضافه کرد: با این روند به‌زودی غرب جزیره به صحرایی بایر تبدیل خواهد شد.

او گفت: خروجی پساب مزارع پرورش میگو به محل قبلی بندرگاه روستای کانی سرازیر می‌شود که با همت مسئولان و مردم و دهیاری، برای گذراندن اوقات فراغت اهالی ساخته و مهیا شده بود.

او ادامه داد: با اجرای این پروژه دسترسی مردم غرب جزیره به سواحل قطع می‌شود و مردم ضررهای مختلفی را متقبل خواهند شد.

جای سؤال است که چه دست‌هایی اجازه می‌دهند تخریب آثار طبیعی و ملی هم‌اکنون با حمایت مسئولان استان رقم بخورد؟ موضوعی که بیش از آنکه حمایت از سرمایه‌گذار معنی بدهد، دست‌درازی به طبیعت و برچیدن آثار طبیعی ملی و بین‌المللی کشور است که در صورت ازبین‌رفتن، هیچ‌گاه جای خالی آنها با صرف هزینه‌های چند برابری پر نخواهد شد. امیدواریم مسئولان استان برای قشم دایه مهربان‌تر از مادر نشوند و به‌جای فعالیت در عرصه‌ای که وظیفه‌ای در آن ندارند، همت خود را بر انجام وظایف قانونی خود بگذارند تا دست فرصت‌طلبان از آثار طبیعی و ملی کشور و قشم کوتاه شود.

خبر

افزایش موارد ابتلا به کرونا در کشور

۸۱ نفر دیگر جان باختند

● **شرق:** سخنگوی وزارت بهداشت از شناسایی دوهزارو ۹۷۹ مورد جدید کووید۱۹ در کشور در ۲۴ ساعت گذشته خبر داد. کیانوش جهانپور دیروز با اشاره به افزایش نسبی موارد مثبت کرونا در کشور در ۲۴ ساعت گذشته نسبت به روزهای اخیر، گفت: از دیروز تا امروز ۱۲ خرداد ۱۳۹۹ و بر اساس معیارهای قطعی تشخیصی، دوهزارو ۹۷۹ بیمار جدید مبتلا به کووید۱۹ در کشور شناسایی شد.

به گفته وی، از بین مبتلایان جدید، ۶۵۲ مورد بستری و دوهزارو ۳۲۷ مورد از افراد در تماس با مبتلایان بودند که شناسایی شدند. به این ترتیب مجموع بیماران کووید۱۹ در کشور به ۱۵۴هزارو ۴۴۵ نفر رسید. جهانپور همچنین با اشاره به افزایش نسبی در فوتی‌های کرونا نسبت به روزهای گذشته، گفت: متأسفانه در ۲۴ ساعت گذشته، ۸۱ بیمار کووید۱۹ جان خود را از دست دادند. مجموع جان‌باختگان این بیماری به هفت‌هزارو ۸۷۸ نفر رسید. سخنگوی وزارت بهداشت افزود: خوشبختانه تاکنون ۱۲۱هزارو چهارنفر از بیماران، بهبود یافته یا از بیمارستان‌ها ترخیص شده‌اند. جهانپور همچنین گفت: دوهزارو ۵۷۸ نفر از بیماران مبتلا به کووید۱۹ در وضعیت شدید این بیماری تحت مراقبت قرار دارند. به گفته سخنگوی وزارت بهداشت، تاکنون ۹۵۵هزارو ۸۶۵ آزمایش تشخیص کووید۱۹ در کشور انجام شده است. وی همچنین ضمن تأکید بر لزوم رعایت موازین بهداشت فردی و اجتماعی و رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی، گفت: متأسفانه در برخی استان‌ها و نواحی کشور گزارش‌هایی از نوعی سهل‌انگاری در مراعات نکات بهداشت فردی و اجتماعی و فاصله‌گذاری‌ها و همچنین استفاده از ماسک را شاهد هستیم.

شرط وزیر بهداشت برای اجرای طرح ترافیک پایتخت

● **ایسنا:** وزیر بهداشت ضمن انتقاد از آنچه «ترمیم‌نشدن ناوگان حمل‌ونقل عمومی اعم از اتوبوس و مترو در شرایط کرونا» خواند، درباره اجرای طرح ترافیک پایتخت شروطی را مطرح کرد. سعید نمکی در حاشیه برنامه کشوری‌شدن طرح هر خانه یک پایگاه سلامت، با حضور در جمع خبرنگاران، درباره مباحث مطرح‌شده در زمینه اجرای طرح ترافیک در پایتخت گفت: بحث طرح ترافیک را دوستان مطرح کردند. من به آقای شهردار هم عرض کردم که ما موافق تراکم جمعیت در منطقه محدوده طرح ترافیک نیستیم. برای ما امروز مهم‌ترین عامل مهار کروناست. آلودگی هوا آن‌قدر برای ما مهم نیست و در حال حاضر اولویت اول ما نیست؛ کمااینکه در تهران آلودگی هوای آنچنانی هم نداشتیم. وی افزود: متأسفانه به ناوگان مترو و اتوبوس‌رانی ما هیچ چیزی اضافه نشده است. ماسک را هم در این فضاها اجباری کردیم اما وقتی استفاده از ماسک را در ساعات پیک تردد اجباری می‌کنیم و مردم در گرمای هوا وارد ناوگان حمل‌ونقل عمومی می‌شوند، ممکن است چند دقیقه آن را بردارند؛ چراکه نمی‌توانند نفس بکشند و در همان لحظه می‌تواند ویروس را منتشر کند. وی گفت: بنابراین وقتی ناوگان حمل‌ونقل عمومی اعم از اتوبوس و مترو را نتوانستیم ترمیم کنیم، تعداد اتوبوسی که قرار شده بود اضافه شود، به ناوگان نیاوردیم، قطعا ما به عنوان متولی سلامت می‌ایستیم تا حداقل مردم بتوانند از خودروی شخصی استفاده کنند تا خطر را کاهش دهیم.

جدول ۳۶۷۷ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- واحد شمارش شیشه- غزل‌سرایی- شهری در فارس ۲- الکتریسیته- محتاج و نیازمند- حرف پیروزی ۳- معشوق- واحد پول بلژیک- گرم‌ترین سیاره ۴- سازمان اطلاعات و امنیت پهلوی- هرگز نشود- لایه محافظ دندان ۵- خودکامه- عید باستانی ایرانیان ۶- سازمان پیمان آتلانتیک شمالی- مجموعه‌شعری از زنده‌یاد مهرداد اوستا- خربزه نارس ۷- رها- خداحافظی‌کردن- از نام‌های دوزخ ۸- پیوند- بیان رسمی مخصوص نامه‌های اداری برای اول‌شخص- عددی دورقمی ۹- هال- زن‌وشوهر- خاندان ۱۰- شرکتی که سرمایه آن متعلق به چند نفر است- آماده- گریزان ۱۱- باکتری میله‌ای- بزرگواری ۱۲- چیرگی- بالش زینتی روی کاناپه- زاده‌شده ۱۳- فرمان سکوت- از اجزای تخم‌مرغ- فرعی ۱۴- میان- نقاشی ظریف ایرانی- میان‌برنامه تلویزیونی ۱۵- کلیپ- چکاندنی در تفنگ- سنگ چاقوتیزکنی.

عمودی:

۱- چاه عمیق- خطیب- تبعیدگاه ناپلئون ۲- امیدوارکردن- لباس‌ها- نام قدیم تایلند ۳- ایستادگی و پایداری- پایتخت لیبی ۴- عالم ماده- سفره- ماه شاعرانه ۵- اعلامیه تبلیغاتی- بیماری سیاهرگ- صندلی سوارکاری ۶- یک حرف و سه حرف- برادر کمبوجیه - صادق و بی‌ریا ۷- تکرار حرفی- ایوان عبرت- توالی تعدادی از اصوات در موسیقی ۸- شعله آتش- نشانه پیامبری- در بازار بورس معامله می‌شود ۹- قابل خواندن- ادویه پیتزا- خمیدگی کاغذ ۱۰- شهری در جنوب غربی فرانسه- شیوه عمل- نوعی ضایعه پوستی ۱۱- از الفبای فارسی- استخوانی در گوش- نفس سرکش ۱۲- صد متر مربع- داستانی نوشته تورگنیف روسی- پنهان‌کردن ۱۳- هوشیار و دقیق- وسیله نقلیه عمومی ۱۴- از محلات شمال تهران- روی قاب پنجره می‌اندازند- فیلمی ساخته داریوش مهرجویی با بازی لیلا حاتمی ۱۵- رنگین‌کمان- عزیز و دوست‌داشتنی- خدای درویش.

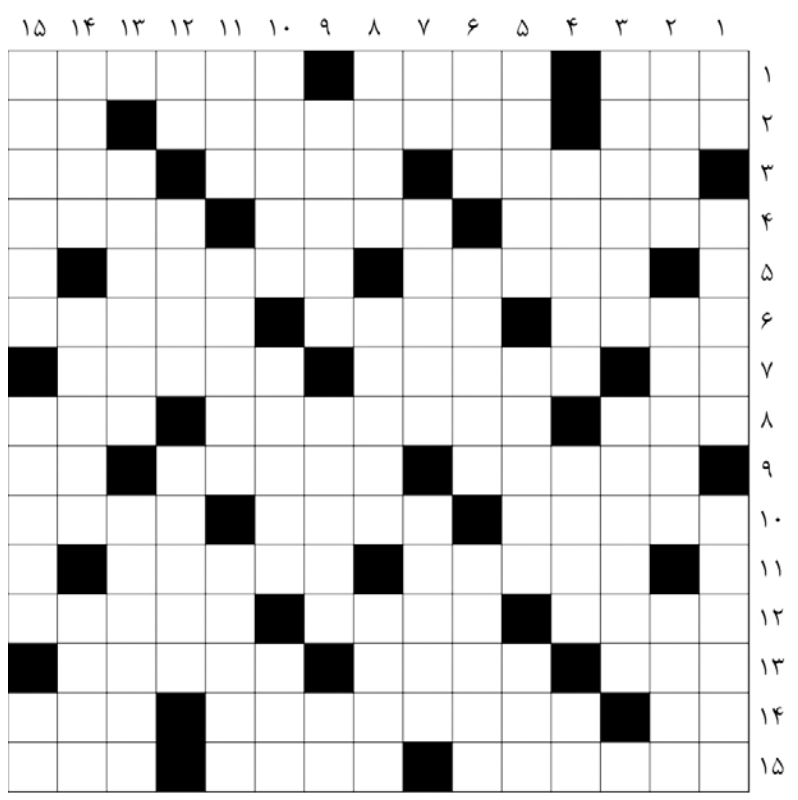

حل سودوکو سخت

۹	۳	۴	۲	۵	۷	۶	۱	۸
۸	۷	۶	۱	۳	۹	۴	۵	۲
۵	۲	۱	۴	۸	۶	۳	۷	۹
۱	۵	۳	۷	۲	۸	۹	۶	۴
۴	۸	۹	۶	۱	۳	۵	۲	۷
۲	۶	۷	۵	۹	۴	۱	۸	۳
۷	۴	۲	۹	۶	۵	۸	۳	۱
۶	۱	۸	۳	۴	۲	۷	۹	۵
۳	۹	۵	۸	۷	۱	۲	۴	۶

حل سودوکو ۲۶۷۲

۶	۸	۳	۷	۵	۲	۱	۴	۹
۲	۷	۱	۸	۹	۴	۵	۳	۶
۴	۹	۵	۱	۶	۳	۸	۷	۲
۳	۵	۴	۲	۸	۱	۹	۶	۷
۸	۲	۹	۴	۷	۶	۳	۱	۵
۱	۶	۷	۵	۳	۹	۲	۸	۴
۹	۴	۸	۳	۲	۷	۶	۵	۱
۵	۱	۲	۶	۴	۸	۷	۹	۳
۷	۳	۶	۹	۱	۵	۴	۲	۸

جدول ۳۶۷۶

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	م	ک	ا	ت	ی	ب	■	چ	ا	پ	ا	ر	■	د	ق
۲	م	و	م	ن	■	ک	ل	و	ک	ز	■	ف	ا	ر	س
۳	ا	ب	د	ا	ع	■	ک	ر	و	ش	ه	■	ل	و	ط
۴	ر	ل	■	ف	ر	ا	ن	ک	■	ک	و	ش	ی	د	ن
۵	س	■	ظ	ر	ف	ی	ت	■	ک	ی	ا	ن	ا	■	ط
۶	ت	پ	ه	■	ا	ل	ه	ا	م	■	ز	ی	س	ت	ن
۷	■	ش	ی	ل	ن	ک	■	ب	ر	ا	ی	ت	■	ن	ی
۸	ر	ه	ر	و	■	ل	ا	ر	و	س	■	س	ی	ا	ه
۹	و	ه	■	ک	ش	ی	د	ه	■	پ	و	ل	و	س	■
۱۰	ش	ا	ه	ی	ن	■	ا	ه	م	ا	ل	■	ت	ا	ن
۱۱	ن	■	م	ش	و	ر	ت	■	ب	ر	ی	د	ا	■	و
۱۲	ب	و	ک	ن	د	و	■	و	ا	ک	م	ن	■	غ	ر
۱۳	ی	ه	و	■	ن	ی	ز	ا	ر	■	ه	ی	ه	ا	ت
۱۴	ن	ا	ن	ت	■	ا	ش	پ	ز	ی	■	د	ا	د	ا
۱۵	ی	ب	■	ک	ا	ن	ک	س	■	ن	ا	ن	ج	ی	ب

سودوکو سخت ۲۶۷۳

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۶								۱
۵	۸	۴	۱			۲		
		۹		۸				۷
			۵	۱			۶	
	۴						۲	
	۵			۹	۸			
۸				۴		۷		
		۵			۷	۳	۸	۹
۷								۲

سودوکو ساده ۲۶۷۳

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۱	۶				۲			
	۲	۹		۷			۱	
۵	۸		۱	۹			۲	
		۱						۹
		۸		۱		۴		
۲						۳		
	۹			۵	۸		۴	۶
	۵			۳		۷	۹	
			۷				۳	۵